

BOSCHBOUW EN NATUURSCHOON.

Wanneer men de literatuur van de laatste jaren over deze onderwerpen nagaat, dan lijkt het soms of de tegenstelling tusschen den rationeelen boschbouw en het behoud van natuurschoon niet meer zoo scherp is als eenige tientallen jaren geleden. Soms, want de theorie is ook hier schooner dan de praktijk, en er heerscht in deze ook nog veel misverstand. De oorzaak hiervan is m.i., dat zeer velen, die zich met den boschbouw bezig houden, geen zeer duidelijk begrip hebben van werkelijk natuurschoon. Maar al te vaak worden „boomen” en „bosch”, in welke kwaliteit of samenstelling ook, als natuurschoon beschouwd, volkomen te goeder trouw overigens. Vandaar dat het „sparen” van natuurschoon bij normalisatie van beken e.d. in de oogen van de uitvoerders misschien vaak alle reden tot tevredenheid geeft, als er wat boomen en struiken blijven staan; voor den natuurliefhebber is dan echter het natuurlijke landschap meestal grondig verdwenen. Boomen en bosschen zijn inderdaad vrijwel steeds als *landschapsschoon* te beschouwen; *natuurschoon* worden zij eerst als zij een min of meer gesloten geheel vormen van natuurlijk planten- en dierenleven.

Het valt niet te ontkennen, dat de boschbouwer zich met dit soort natuurschoon nooit veel heeft bezig gehouden. Zijn bedoeling is, en dat is hem niet kwalijk te nemen, zijn bezit rendabel te maken door zoo veel en zoo goed mogelijk hout te oogsten. In de vorige eeuw trachtte men dit te bereiken door zijn terreinen te beplanten met boomen van één soort en één leeftijd; alles wat er verder groeide, beschouwde men als schadelijk onkruid. Verreweg de meeste bosschen in ons land bestaan uit deze eentonige opstanden van gelijksoortig hout. De praktijk heeft intusschen uitgewezen, dat men hiermede op den verkeerden weg is geraakt. Niet alleen zijn dergelijke bosschen in hooge mate onderhevig aan brand en insectenplagen, het is vooral de ontstellende verarming van den boschbodem die werkelijk funeste gevolgen heeft gehad. Het systeem is thans dan ook grondig veroordeeld; men wil weer terug naar methoden, die den natuurlijken toestand zooveel nabij komen als met een rendabele exploitatie te rijmen is. Men heeft ingezien, dat het bosch niet is een boomen-plantage, doch een zeer gecompliceerde levensgemeenschap, waarin niet alleen de boomen, doch ook struiken en kruiden, mossen en zwammen, zoogdieren en vogels, insecten en bacteriën onmisbare functies vervullen, tot heil óók van de boomen. Alleen in deze gemeenschap gedijt de boom het beste; alleen door deze gemeenschap in stand te houden kan men voorkomen, dat de boschbodem voortdurend verder verarmt en ten slotte niets meer produceeren kan. Instandhouding van de kracht en het leven van den bodem is thans het streven, opdat deze, niet voor twee of drie generaties, doch tot in lengte van dagen in staat zal blijven zoo veel en zoo goed mogelijk hout voort te brengen. En de kracht van den bodem blijft alleen bewaard, indien het bosch zoo veel als mogelijk is in den natuurlijken toestand gehouden wordt.

Dat is tenminste de theorie. Vandaar dat men reeds hier en daar heeft kunnen lezen, dat natuurschoon en rationeele boschbouw tegenwoordig geen verschillende dingen meer zijn. Ik ben het hiermede geheel eens, mits men het begrip natuurschoon in de boven geschetste beteekenis opvat en den boschbouw eerst dan rationeel noemt, indien hij volgens de lessen der natuur te werk gaat. Bovenstaande uitspraak heb ik echter ook gehoord naar aanleiding van een met Amerikaanschen eik onderplant dennenbosch; naar mijn meening is dit wel een verhooging van het landschapsschoon en een geringe verbetering van een slecht bosch, maar het is noch natuurschoon noch rationeele boschbouw.

De vraag wat dan wel onder deze laatste begrippen valt, kan m.i. alleen beantwoord worden door de planten-sociologie. Deze nog jonge wetenschap, die zich o.m. bezig houdt met de vraag welke gewassen te zamen een natuurlijke gemeenschap vormen en welke gemeenschappen voor bepaalde terreinen als climax-vormen te beschouwen zijn, is naar mijn meening voor den boschbouw van enorme beteekenis. Ook zij beschouwt het natuurlijke bosch als den climax van wat de natuur onder bepaalde omstandigheden bereiken kan: een evenwichtstoestand,

waarbij de bodem alles terug krijgt wat er aan onttrokken wordt en dus niet verarmt, en waarin het oude en afgestorvene vervangen wordt door het nieuwe, zoodat het bosch eigenlijk eeuwen kan blijven bestaan, rampen als storm, brand e.d. daargelaten.

Wanneer nu de wetenschap op grond van nauwkeurige studie heeft vastgesteld welk planten-gezelschap voor een bepaald terrein de climax-vorm is, dan ligt het voor de hand, dat de in dat gezelschap als hoofd-houtsoort voorkomende boomen op dat terrein, *en onder begeleiding van alle tot dat gezelschap behorende planten*, het beste zullen gedijen en dus het meeste rendement zullen opleveren.

Wij willen zoo graag wijzer zijn dan de natuur, maar het is ten slotte de natuur die de boomen moet laten groeien. En het zou wel vreemd zijn, als de eeuwenlange natuurlijke selectie die tot een bepaalden climax-vorm, óók voor de boomen, heeft geleid, niet de beste gids was voor den boschbouwer.

Foto J. Hs.

*Gemengd cultuurbosch met natuurlijke ondergroei.
De Lutte.*

Het zal evenwel nog wel geruimen tijd duren eer het zoo ver is, vooral wanneer men ziet hoe veel van onze bosschen, ondanks den grooten vooruitgang der boschbouwkundige wetenschap, nog in vorige-eeuwschen toestand verkeeren. Ook bij den aanleg van nieuw bosch echter en bij de verbetering van bestaande bosschen valt helaas nog weinig te bespeuren van de benadering van een natuurlijken toestand. Weliswaar zijn de nieuwe en verbeterde bosschen iets minder eentonig, maar van natuurschoon (en dus van de meest rendabele exploitatie in bovenbedoelden zin) kan moeilijk gesproken worden. Men kan toch niet verwachten dat een grove-dennenbosch met een ondergroei van Amerikaanschen eik, tamme kastanje of zelfs rhododendron een natuurlijken toestand zal vormen; nog minder kan men voor ons land een climax-vorm verwachten van een nieuw bosch van Japanschen larix met

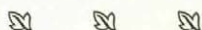
een onderbeplanting van Douglasspar en Virginische kers. Het is mijn vaste overtuiging, dat de teleurstelling, die deze en dergelijke combinaties op den langen duur zullen opleveren, niet veel geringer zal zijn dan die welke men met onze dennen-plantages heeft ondervonden. Hierbij komen wij tevens op het exotenvraagstuk, en dat is nog lang niet opgelost. Zonder exotische soorten bij voorbaat te willen uitsluiten, meen ik toch dat men bij den aanplant daarvan uiterst bescheiden en voorzichtig te werk moet gaan, veel meer dan thans geschiedt. Het lijkt er thans soms veel op of sommige boschbouwers (evenals trouwens tuin-architecten) de inheemsche soorten principieel in den ban hebben gedaan. Ook hier wil men het blijkbaar weer beter weten dan de natuur, hetgeen vooral voor den boschbouwer altijd een gevaarlijk experiment is.

Overigens valt het moeilijk in te zien, waarom men ook hier niet zoeken zou naar wat vereent, n.l. de natuur, die òf voor boschbouwer òf voor natuurliefhebber de groote leermeesteres behoort te zijn, voor den boschbouwer óók in het belang van zijn portemonnaie! Het is dan ook de bedoeling van deze regelen om een bescheiden poging in die richting te wagen. Misschien is de tijd niet meer zoo ver, dat men de plantensociologen zal laten uitmaken, welk soort bosch

er op bepaalde terreinen naar alle waarschijnlijkheid het beste zal gedijen; de mannen van de praktijk dienen dan de voorwaarden te scheppen, waaronder dat bosch mettertijd tot stand kan komen. Eerst dan zal men op den duur blijvend bosch van goede kwaliteit verkrijgen, groeiend op een bodem die door de exploitatie niet verarmt. Men kome niet aan met den dooddoener, dat de gronden die den boschbouw in Nederland zijn toegewezen te arm zijn om bosch van goede kwaliteit te dragen. Wanneer door oordeelkundige behandeling en beplanting de grond in staat wordt gesteld zich tot goeden boschgrond te vormen, dan zal hij zeker even goed, zoo niet beter in staat zijn edeler houtsoorten te dragen, als thans grove dennen. Want deze zelfde gronden hebben in vroeger eeuwen ook goed bosch gedragen en zijn alleen door slechte behandeling verarmd. En de natuur herstelt zich spoedig, wanneer men haar de gelegenheid geeft.

Ook boschverbetering in werkverschaffing behoort gericht te worden op blijvende verbetering van den boschbodem, niet door één of meer veelal exotische houtsoorten, maar door middel van de voornaamste inheemsche soorten die er sociologisch thuis behooren; de rest kan men dan wel aan de natuur overlaten. Het aanleggen van brandsingels, het verbeteren van wegen enz. is natuurlijk zeer toe te juichen; men vergete echter nooit, dat dit bijkomstigheden zijn: hoofdzak moet blijven het verkrijgen van een krachtigen, levenden boschbodem. Dit is het eerste en dringendst noodzakelijke voor het Nederlandsche boschbezit, en wanneer men de blijvende verbetering van onze bosschen in planten-sociologischen zin eens ter hand nam, zou er m.i. beter werk verricht worden dan met de roekelooze vernietiging van natuurschoon, vaak van twijfelachtig nut, die thans allerwege plaats heeft. Dan zou op den duur ook het Nederlandsche boschbezit een schat voor de natie worden, waarover de natuurliefhebber en de toerist zoowel als de exploitant zich van ganscher harte zouden kunnen verheugen.

W. L. LECLERCQ.

EEN LEVENDE VENTILATOR OP HETERDAAD BETRAPT.

Als ik eens bij mijzelf naga, welke artikelen uit De Levende Natuur in mijn jongensjaren de meeste indruk op mij hebben gemaakt, dan doemen twee onderwerpen voor mij op. Het ene is getiteld: „De egels van Amstelveen”, het andere draagt de titel: „De hommeltrompetter”.

Ach, dat waren die blijde dagen, dat je helemaal weg kon raken in de geheimzinnige sfeer van een nieuwe ontdekking; dat je meeleefde, als deze of gene iets had ervaren, wat je ook wel graag zou willen beleven. Want, om het in jongenstaal te zeggen: je beleefde zelf *n o o i t* iets bijzonders.

En die hommeltrompetter, dat *was* iets bijzonders. Stel je voor: 's morgens voor dag en dauw moest je naar een hommelnest gaan. Eerst gebeurde er nog niets, dan kroop opeens een hommeltrompetter voor de ingang van z'n hol, draaide zich om en begon de hommels te wekken, die nog in zoete rust dommelden. Langzamerhand kwam dan de een na de ander uit het nest tevoorschijn om het morgenwerk te beginnen.

Het was aardig verzonnen en helemaal niet dom bedacht; meer dan een geleerde heeft zich op deze zienswijze ingesteld en verstomd gestaan over dit wonderlijk verschijnsel in de dierenwereld.

Tot . . . men het verschijnsel vergeleek bij soortgelijke verschijnselen bij andere groepen van Hymenopteren, als honingbijen, wespen, en tot de conclusie kwam, dat men met een